

องค์ความรู้จากหอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ

เรื่อง ประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคลฉบับแรกความเรียง

วันฉัตรมงคล (อ่านว่า ฉัด-ตระ-มง-คล) มีความหมายตามพจนานุกรมว่า พระราชพิธี ฉลองพระเศวตฉัตร ทำในวันซึ่งตรงกับวันบรมราชาภิเษก ซึ่งนับเป็นวันมงคลดิถีคล้ายวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับนพปฎลมหาเศวตฉัตรและเครื่องราชกกุธภัณฑ์ อันมีพระมหากษัตริย์มงกุฎเป็นปฐมแห่ง การบรมราชาภิเษก ตรงกับ วันที่ 4 พฤษภาคม

ประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคลในพระราชประเพณีของไทยในอดีต มีขึ้นในรัชกาลที่ 5 แรกมีขึ้นเป็น ความเรียง พระยาศรีสุนทรโวหาร น้อย แต่ง ภายหลังโปรดให้พระยาศรีสุนทรแต่งเป็นร้อยแก้วโคลงสาม คงใช้ ตลอดมาจนบัดนี้ เปลี่ยนแต่พระนามแลเติมความเล็กน้อยตามรัชกาล อาลักษณ์อ่านก่อนเวลาสวดมนต์

ประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคลฉบับแรกความเรียง

๑ ข้าพระพุทธเจ้า ผู้ได้รับพระบรมราชโองการมารพระบัญชา
สรสังหนาท ขอประกาศอัญเชิญเทพยดาสุรารักษ์อันเรื่องฤทธิ
ซึ่งสถิตย์ในทิพย์พิมาน ทุกอมรস্থานทิพพาไลย ทั้งเทพเจ้า
อันเนาในสากลเกษตร เขตจังหวัดศรีสุมา โดยกำหนด
สมญาเป็นอาทิ คือพระสยามเทวาธิราช อันมีมหิทธิอำนาจ
เทวานภาพไพศาล เป็นประธานในสยามรัฐมณฑลทั่วพระราช
อาณาจักร อีกเทพยอันบริรักษ์ สิ่งสถิตย์ในมณฑลมหาเศวตร
ฉัตรวาทิตร์ไชย ในพระที่นั่งบรมราชอาศน์ทุกস্থาน อีกเทพย
อันบริบาลบำรุงกรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทรมหินทร
บุษยา คือพระเสื้อเมือง พระทรงเมือง พระหลักเมือง
แลพระกาลไชยศรี อันมีมหันตวรเดช สรรพเทเวศรอันทรง
มหศรศักดิ์กา ตลอดจนนิระกามาพรพิมาน ทั้งเทพยสถิตย์
ในস্থานโสฬศพรหมนิเวศจนสุททวาค ขออัญเชิญเทพยทั้งผอง
จงมาสถโมสรสันนิษาค ในที่สมาคมอุคมราชพิธี ด้วยความ
ยินดีสาธุสมโมทย์ แล้วจงเจี่ยทิพย์โสตรลงสถิตยพจนประกาศ
ด้วยพระบาทสมเด็จพระบรมนารถพิตร์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
พระราชดำริที่ว่า สุภวาระมทามงคลกิดซึ่งเป็นวันต้นแรก เล็ดจ
เกล็ดถวัลยราชสมบัตย์บรมราชาภิเษกนั้น เป็นวันสำคัญควรเป็น
ที่กำหนดคนยว่า มหามังคลาภลักขิตไสมย คล้ายกับวัน
บรมราชาภิเษกมงคล ควรทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเป็นพระราช
พิธีพิเศษสำหรับราชตระกูล เพื่อให้เพิ่มพูนพิพัฒน์ผลมงคล

พิเศษสถาพร แก่ศิริราชสมบัติ อนึ่งในการพระราชพิธีบรม
ราชาภิเษกนั้น มีธรรมเนียมนิยมสมมติสืบมาตามราชประเพณี
ว่านพยุคลมหาเสวตรฉัตรกัณฐกร เป็นศิริรัตโนปลักษณ์เลิศ
ประเสริฐสำคัญ อันประดับด้วยเครื่องราชูปโภคบริภัณฑ์ทั้งปวง
เพราะฉะนั้นเมื่อตั้งเวียนมาตามลำดับ ถึงวันบรรจบบรรจบแห่งวันพระ
ราชพิธีบรมราชาภิเษก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงโปรด
ให้ตั้งพระราชพิธี บรมมหาดัชมงคล บำเพ็ญพระราชกุศล
พร้อมด้วยพระราชวงษานวงษ์ฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลข้าทูลออกชู้
พระบาทมีบันตาคักก็ใหญ่ เป็นการเฉลิมสมโภชพระมหาเสวตร
ฉัตรกัณฐกร ในพระที่นั่งที่บรมราชสถิตย์ทั้ง ๓ ราชสถานเป็น
ราชประเพณีสืบครั้งเสด็จมา พระราชกุศลกล้ายาฉัตรที่
ทรงบำเพ็ญเป็นรัตนตยบูชาทานะบริจาค ในพระราชพิธีมหาดัชม
มงคลนี้ ทรงพระราชอุทิศเป็นธรรมพลีแก่เทพยดาทั้งหลาย ที่
ได้กำหนดสมัญญามาแต่เบื้องต้นทุกคำยลทกราษฎร์ อนึ่งในมงคล
ราชพิธีนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานจัดตั้ง
เครื่องขวงสรวงสังเวียนวรมาศีเทวสักการโดยอย่างประณีต ณพระ
ที่นั่งสุทิวลาปราสาท ณวันเดือน ๑๒ แรม ๑๑ ค่ำโดยนิยม
อย่างเทวบูชาวิธี ขอเชิญเทพยเจ้าทั้งปวงจงยินดีรับเทวพลีทั้งสอง
สิ่งตามประสงค์ แลจงแผ่พิชานภาพปกป้องอภิบาลบำรุง บรม
บาทสมเด็จพระบรมนารถพิตุพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้เสด็จ
ดำรงในศิริราชสมบัติสรวรย์ สถาพรสวัสดิศุภสกุณวันตราบาย ให้
พระขรรค์ปกแผ่แพร่หลาย เป็นที่ร่มเย็นแก่อาณาประชารา
ที่รัฐจังหวัด กุศลคุณนามมงคลฉัตรอันไพศาล พวงวิปยุพมูพาล
ซึ่งคิดต่อท่านพระขรรค์ จงพิชิตแผ่พ่ายพระบุญฤทธิ์เคษานภาพ
สรรพราชลาภทั้งสระวิญญาณอะวิญญาณ จงบันดาลไหลหลั่งมา
พูนเพิ่ม เกลิมพระขรรค์จึงทุกเมื่ออย่ารู้ขาด ด้วยอำนาจ
พระราชกุศลจวิธา แลสรรพเทวานภาพอันเรืองฤทธิ์ จงประสิทธิ
สำเร็จโดยพระราชประสงค์ จงทุกประการเทอดู

ประกาศนี้เป็นชั้นแรก เมื่อเริ่มต้นมีประกาศพระราชพิธี
ภายหลังแต่ใหม่เป็นรายแลโคลงสองโคลงสาม ฉบับยังไม่
ได้ใช้ต่อไป

ประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคลฉบับแรกความเรียงนี้เป็นฉบับแรก และต่อมาได้เปลี่ยนเป็นประกาศพระราชพิธี
ฉัตรมงคลรายแลโคลงสามในปัจจุบัน

บรมมณฑลอยุธยา

ประกาศการพระราชพิธี

เล่ม ๑

สำหรับพระราชพิธีประจำปี

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ฯ

ทรงเรียบเรียง

ข้าราชการกรมราชเลขาณูการ ให้พิมพ์ครั้งแรก

สนองพระคุณในงานพระศพ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ฯ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย พ.ศ. ๒๔๕๗

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทย ณ สพานยศเส

สมเด็จพระพันปี

ประกาศการพระราชพิธี

พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระสมมตอมรพันธุ์

เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสภานายกหอพระสมุดวชิรญาณ ได้ทรงเรียบเรียงขึ้นจากหนังสือและต้นฉบับประกาศ

ทั้งปวงเกี่ยวกับการพระราชพิธีต่างๆ

ข้อมูลอ้างอิง

ธนากิต. วันสำคัญของไทย. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก, 2541. เลขหมู่ 394.26 ธ231ว

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์ฯ. ประกาศการพระราชพิธี เล่ม 1 สำหรับพระราชพิธี

ประจำปี. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2550. เลขหมู่ 390.22 ส716ป ล.01

ผู้เรียบเรียง นางอภิญญาณูช เผ่าพงษ์คล้าย บรรณารักษ์ชำนาญการ

หอสมุดแห่งชาติจังหวัดสุพรรณบุรี เฉลิมพระเกียรติ